

Sonja Atanasijević

TEATAR NA PLAŽI ELI

Lovci smo, eto šta smo, stalno vrebamo u potrazi za nečim što nedostaje, za nekim delom našeg života koji nedostaje.
Grejem Swift

Noćno more. More koje divlja pod terasom na šestom spratu vašeg hotela tvom noćnom biću nije neprijatelj. Naprotiv, mnogo efikasnije od tableta – koje su ostale u fioci u spavaćoj sobi, sada udaljenoj dve hiljade kilometara – oslobađa tvoj razum od misli koje teraju san, ali ne tako što ih hemijski ošamućuje i umrtvljuje, već tako što ih izvlači iz tvoje glave i vuče u omamljujući vrtlog zvukova, gde ostaju žive, ali otuđene od tebe i nerazumljive, baš kako treba, da bi ustupile mesto snu. I dok još sasvim malim ostatkom budne svesti podržavaš ovu čistku u svojoj glavi, ujedno shvataš, jasnije nego ikad, uzaludnost svih noćnih misli, kako o onome što je bilo, tako i o onome što će biti, kao da to uopšte možemo znati, a tek o onome što je moglo biti – čist teror fikcije.

Kroz uzburkanu mešavinu zvuka vetra i morskih talasa koje naizgled ne pokreće ista sila već zver skrivena u vodi, u zoru, ako san nije dovoljno čvrst, čuješ krik svrake kao cepanje vazduha, kada se čini da je sletela na vašu terasu, a onda isti zvuk, ali prigušen, iz daljine, tačnije iz dubine huka mora, baš kao da se zabola u talas i odatle krešti. Zatim stiže odgovor – vedro, melodično javljanje galeba, ha-haaa, ha-haa. Kao čista radost. A možda i nije baš tako čista. Šta ako muzikalni galeb upravo kruži nad talasom koji prevrće nesrećnu svraku i podsmeva joj se? U kom sam svetlu?, pitaš se.

Ovo ostrvo očigledno ima svoj tajni noćni život, kada se odmara od turista, kada u šetnje sigurno kreću duhovi vitezova, napuštajući privremeno Palatu Velikog majstora, ali i duhovi gusara zarobljenih u lavirintu uskih kaldrmisanih ulica u Lindosu, utisnutih između kuća s mekano naleglim nebom na ravne krovove, te se čini da snežnobebe građevine lebde između dva beskraja, jednog tirkiznog, vodenog, drugog plavog, vazdušnog. I sad skupa, ti duhovi iz daleke prošlosti plešu na praznim plažama uz muziku mora. A tu su sigurno i duhovi mornara iz Magelanove ekspedicije za koje saznaješ sa spomenploče u boji cimeta, na samom rubu ostrva. Tu gde se smestio i vaš hotel. Tu gde vetrovi sa zapadne strane naglo gube dah, te se more smiruje u takoreći geometrijski preciznoj liniji koja razdvaja valovito Egejsko od mirnog Sredozemnog mora, liniji razgraničenja i sporazuma među vetrovima. Duvaš do ove linije, je l' ti jasno? Dalje da nisi nos promolio. Zato što se tamo dalje smestila plaža Eli. Nju mi ne diraj. To kaže topli, blagi vetrić, ali strog, koji čak i kad mu dođe da se malo razigra po pesku plaže Eli, zatalasa samo suncobrane, eventualno oduva i neki šešir s glave, ali taj u vodu ne ide. Voda ostaje mirna.

Za sve to vreme, dok Egejsko more divlja, a Sredozemno tihuje, dok svraka surfuje, a galeb se podsmeva, ha-haaa, dok duhovi plešu, a blagi, ali strogi vetrić stražari nad vašom plažom Eli, tvoj muž pored tebe spava slatkim snom. Njega talasi Egejskog mora uspavaju čim spusti glavu na jastuk, kao veliku bebu, tek prohodalu, umornu od otkriva-

nja sveta, kao što si i ti umorna od napornog programa koji zadajete sebi kao tipični turisti – običi što više, običi sve što vredi za deset dana, ko zna da li ćete ponovo doći na Rodos, ima još toliko dobrih mesta na ovoj planeti, a vreme ionako leti. *Buvons, chers amis, buvons, le temps qui fuit nous y convie*,¹ rekla si mu te večeri podižući čašu crvenog vina u lepoj bašti kafića ispod Sahat-kule, omeđenoj kamenim zidom koji vam uz jednu puzavicu s ružičastim cvetovima obezbeđuje lepu pozadinu za selfi, ali i skreće pažnju na crvenilo na vašim nosevima za koje odgovornost ne preuzimaju ni Sunce ni Vetar, prave se ljudi. Dakle, umorna si i ti, ali još bi da osluškuješ more, jer to su trenuci kada te opija iluzija da na svetu nema ničeg drugog osim mora i tebe, i da upravo samo za tvoje uši izvodi svoju najlepšu kompoziciju, prethodno dobro učvrstivši san tvoga muža. Švalerska posla. Zato ne možeš tek tako da mu okreneš leđa i zaspiš. Uostalom, najljubavnije scene uvek su se odvijale pod balkonima.

U kom sam svetu?, pitaš se tada, kada te u rano jutro ptice na tren odvoje od sna, i skoro da si im zahvalna što te bude, smatraš da imaju prava na to, jer ostrvo pripada više njima nego tebi, a kad se krici izgube u daljini, eto ponovo snažnog, ali omamljujućeg huka talasa koji te s lakoćom vraća u san.

Tri goluba na plaži Eli gegaju se po vrućem pesku, poput male ptičje delegacije. Proveravaju šta rade ljudski stvorovi pored mora, ostavljaju li nešto od hrane. Jedan je potpuno beo, drugi belo-sivi, treći tamnosivi. Povremeno zastaju i kljuckaju po pesku. I more je trobojno, tamnoplava s nijansom ljubičaste počinje od horizonta do linije gde se nastavlja u tamnotirkiznu koja postepeno prelazi u svetlozelenu, sa belom bordurom od pene. Ali sasvim tankom bordurom, jer vodu od jakog vetra čuva, kako rekosmo, onaj blagi, a strogi vetrić.

Da vidimo šta rade ovde ljudski stvorovi, kako rekoše golubovi. Odlazeš knjigu u torbu pored ležaljke, malo se pridižeš i osmatraš. U ušima tvog muža Mihajla su slušalice, u rukama mobilni telefon. Kasnije ćete u vodu. Neka sada on pređe još jednu svoju lekciju grčkog, a ti posmatraj šta nudi teatar na plaži Eli. I neće proći ni minut-dva, već pomišljaš da se ljudski materijal oblikuje upravo tog časa, kao da to nisu gotovi ljudi sa svojom prošlošću i utvrđenim životima kakve su doneli u koferima zajedno s neophodnim stvarima, nego se pred tvojim očima uobličava svet od univerzalne supstance, ali ne haotično, već promišljeno, matematičkim umom – da li ti matematika pada na pamet zato što nikada nisi prestala da je voliš, ni da žališ što je nisi izabrala za profesiju? Da li se, dakle, ekskluzivno za ovaj dan na plaži Eli uzrokuje ponešto od svega što u ljudskom svetu postoji i biva, i pušta u tvoje vidno polje?

Eno frilensera riđe kose, verovatno Skandinavac, u crnom šortsu i srebrnobeloj majici, udubljenog u ekran laptopa, tamo u bašti kafića, na desetak metara od vas, taj se danas neće okupati. Eno kosočke žene koja nudi masažu, crnca koji prodaje nakit, žene udubljene u knjigu, kao ti do maločas, i njenog partnera koji ispija neku žestinu, taj je rano počeo, eno muškarca koji razmazuje sredstvo za sunčanje svojoj ženki opruženoj na ležaljci, na stomaku, završio je s nogama, i umesto da se posveti leđima, zavlači prste

---

¹ „Pijmo, dragi prijatelji, pijmo, vreme koje leti nam to poručuje” (Molijer).

pod njene gaćice... Eto svih rasa, eto i nagoveštaja dobrog seksa kad se nestašni muškarac sa svojom izabranicom vrati u hotel. A eno i čudnog debeljuškastog tipa koji već neko vreme pokušava da uđe u vodu koja je prilično hladna, tako što umoči jedno stopalo, i kao opečen poskoči, zatim umoči drugo, pa tako naizmenično, za njega ćeš uskoro shvatiti da je malouman, a eno možda i incesta pred tvojim očima, na nekoliko metara od tvoje ležaljke. Ali, o tome kasnije.

Čovek koji pokušava da uđe u vodu je proćelav, maljav, trbušast, gustih obrva, belog neosunčanog tena, karakterističnog za meštane. Sada je u vodi do sredine butina i nešto mrmlja, što liči na nekakav pregovor s morem, budući da odsečno mlati obema rukama gore-dole, kao da kaže, dosta, daj sad toplu vodu, daj, more, sad! Ili kao da se obraća sebi, ajde, zaplivaj, sad, sad! Ne ide mu. Voda jednako hladna i dalje. I, onda, protivno očekivanju da će se konačno potopiti i okupati, on zapuši nos i čučnu, voda mu prekri teme, naglo se uspravi, pa ljutito okrenu maljava leđa horizontu i izađe iz vode. Toliko od kupanja. Na pesku odmah uz vodu čekaju njegov narandžasti ranac i par crnih papuča. Te stvari ga nisu izneverile. Vadi peškir iz ranca i uvija se u njega, namrštenog lica.

Pošto se hlad pod vašim suncobranom prilično skvrčio, evo vas u bašti restorana u kojoj redovno ispijate kafu i pivo. Uz kafu uvek stignu i keksići u celofanu s mirisom cimeta, kakve uz isti napitak jedu svi Singerovi junaci. Taman si se udobno zavalila u stolicu, zadovoljna novom perspektivom za posmatranje mora i svega što nudi plaža Eli, kada ostaješ zabezegnuta otkrićem da je vaš konobar zapravo čovek sa plaže koji je pregovarao s morem oko hladne vode. Lice je isto – doduše nisi videla izbliza lice neuspelog kupaća – ali ipak bi rekla da je reč o njemu. Identična figura, maljave ruke, malo sala oko struka, jake obrve, proćelav... I tada se pokrenu ona poznata klackalica moguće-nemoguće na kojoj počiva sve ustrojstvo ovog sveta. Da li je moguće?, kažeš Mihajlu. I opišeš mu na brzinu čoveka sa plaže čiju je tačku propustio učeći grčki. Nemoguće. U stvari, moguće. Možda ima dve ličnosti, jedna koja mimo izvora opasnosti bilo koje vrste uspešno drži pod kontrolom onu drugu koja odaje patologiju, koja se ne obazire na to šta će ljudi reći, koja pravi incidente, pregovara s morem, i ko zna šta još. Postalo mu je vruće, hteo je da se rashladi, našao privremenu zamenu u restoranu, i rekao sebi, idi da se malo okupaš. Što nije ispalo jednostavno. Hladna morska voda izazvala je traumu, oslobodila se društveno nepoželjna osoba, pokušala da ispregovara s morem koliko je mogla, i poslušavši glas druge osobe koja se brine o njoj, barem se potopila. – Moguće, kaže Mihajlo. – Moguće da je reč o istom čoveku. Juče je, kaže, primetio da je konobar malo trapav, imao je problem da zameni bocu s pivom. – Kakvu bocu?, pitaš. – Onu pod pritiskom. – Aha, znači tu pod pritiskom. – Dolazio je neki stariji muškarac, pa je on rešio problem, dodaje. Ipak, nemoguće da je to onaj tip s plaže, klackaš se dalje, krišom posmatrajući konobara ispod naočara za sunce dok poslužuje ostale goste. Mihajlo iznosi nove argumente. Iz nekog razloga dopada mu se da je u pitanju isti čovek. Kada se napuni bašta, kaže, unervozu se i zove nekoga pomoću mikrofona i slušalice kojima je konektovan s restoranom na drugoj strani ulice. Kao robot.

Da li je reč o čoveku sa plaže? Ipak nemoguće. Možda o braći blizancima. To već ima smisla. Jedan radi u kafiću, drugi, oštećenog psihičkog ili mentalnog zdravlja, ne radi nig-

de i povremeno smeta. I tog dana se pojavio sa svojim narandžastim rancem kod brata koji ne zna gde mu je glava od turista, i ovaj mu odmah odbrusio, idi u more da se malo rashladiš i pravac kući! Da, tako već može, a pogotovu može ako u priču uključimo bogatog ujaka, vlasnika restorana koji je u želji da pomogne sestri koja je ostala udovica s dvojicom sinova, zaposlio u sezoni jednog, onog zdravog, i zapretio da se onaj drugi u restoranu nikako ne pojavljuje da mu ne rasteruje goste. Tačno tako. Tako je moguće.

Dok sedite u bašti i lagano ispijate hladno pivo – s kafom ste već završili – pažnju sa konobara prebacuješ na sredovečnog muškarca sede kose i crvenog lica koga ste već viđali u istom restoranu. Ima laptop kao i Skandinavac – izgleda da nešto radi – puši cigaretu za cigaretom, ispija kafu, uzo, pivo... i kašlje. Pošto već znaš da je kašljiv, trudiš se da uvek sednete što dalje od njega. Mihajlo kaže da sigurno nema koronu, već da je reč o pušačkom kašlju. On to zna bolje, pušio je decenijama, pa i kašljao. Dobro da je ostavio cigarete, inače bi ga sad sigurno terala da se svaki čas testira na kovid. Kašljivom tipu zvoni mobilni telefon, pročišćava grlo, i radosno uzvikuje, gde si, kume! Možda najčešće izgovarana rečenica u Srbiji u telefonskim razgovorima, a sada se lansira i sa jednog grčkog ostrva. Zatim se vaš sunarodnik malo zakašlje, pa se izvinjava. Evo, uživam, kaže povrativši glas. Nastavlja se razgovor koji više nije vredan pomene, vraćaš svu svoju pažnju moru i čarima plaže Eli – kako lep naziv plaže – uživaj još malo, kažeš sebi, i tada ti do ušiju dopiru njegove reči – jesi video kolika je butkica? Ne znaš da li je butkicu trebalo napisati velikim početnim slovom. Butkica? Možda nečija trudna žena sa neke zajedničke fotografije... Jesi video kolika je Butkica. Znači nešto što je bilo malo, pa poraslo. Možda i neka devojčica, nečija kći. I hvataš sebe kako ti se više dopada da je reč o ljudskom biću nego o komadu mesa.

A sad incest. Jeste ili nije. I ponovo klackalica moguće-nemoguće.

Stižu na plažu Eli nešto posle vas, kratko biraju gde će se smestiti, i postavljaju peškire na ležaljke. Otac i kćer? Verovatno. Nedostaje majka. Možda će kasnije doći. Možda lakira nokte u hotelskoj sobi. Idite vi, doći ću ja. Još samo na desnoj nozi i gotova sam. Ništa od toga. Nije se pojavila ni tog, ni narednih dana. Devojka ima šesnaest, sedamnaest godina, on oko četrdeset. Ona skida shorts od teksas platna i majicu, ostajući u dvodelnom plavom kostimu. Odlazi do vode, umače stopalo. Led ledeni, kaže, vraćajući se. On, zavaljen u ležaljci kojoj je prethodno podigao deo za leđa, sa prekrštenim dlanovima iza potiljka, gleda je osmehnut pod tamnim naočarima. Kako si mi lepa devojka, visoka, zgodna, vitka!, kaže glasno. Devojka se zadovoljno smeška. Dobro, ovo su reči koje i normalan otac može da uputi ćerki čije se telo iz tinejdžerskog polako oblikuje u telo odrasle devojke. Može to biti ponos oca. Stasava mu kćer u lepu devojku. Momci će se otimati oko nje. Biraćemo, ćero, do mile volje. Biraćemo. I biće najbolje da to meni prepustiš. Međutim, nakon što joj je udelio komplimente, prateći je pogledom kako odvaja svoju ležaljku od njegove, izvlačeći je na sunce, nastaje kratka pauza i onda se čuje njegov glasni uzdah: Uh, uh! Da nije bilo ovog uzdača, ovaj čudni par ne bi ni ušao u našu priču.

Od tog trena pokrenula se klackalica moguće-nemoguće, penju se sličice, glasovi, detalji, nijanse na jednu stranu, i obaraju je, moguće, kažeš sebi, zatim neke druge sličice, glasovi, detalji, nijanse na drugu stranu, pa spuštaju nju na pesak, kažeš, nemoguće,

a pesak je inače sve vreliji, i više ne možeš da hodaš bosa po plaži Eli, možeš samo u jampankama, tako i do vode, pa buć u more koje više nije ledeno, ili se možeš držati svog hlada ispod suncobrana, čitati knjigu izlazeći povremeno iz te priče i hvatajući čestice iz tuđih života za drugu priču. Ukrštanje. Šta je uostalom stvarnost bilo kog dana, nego slučajno ili namerno ukrštanje toliko različitih života, realnosti i privida, mogućeg i nemogućeg.

Da krenemo iz početka, kažeš sebi. Da li su uopšte otac i kćer, da li su u bilo kakvom srodstvu... Tražiš fizičke sličnosti. Sudeći po njima, mogu i ne moraju biti. Jesu oboje visoki i vitki, ali crte lica devojke ne podsećaju nimalo na njegove. Možda liči na majku. Ili ipak nisu u srodstvu i ljubavnici su. Možda joj je dvadeset, a samo izgleda mlađe, njemu ne četrdeset, već trideset, a samo izgleda starije. Pokušavaš da ih uguraš u prihvatljiv okvir. Ali, podsećanje na rečenicu – Kako si mi lepa devojka! – koja ti još odzvanja u glavi, i koja završava uzdahom, munjevito ih izbacuje iz tog okvira. Kad protreseš ovaj niz reči, dobije se nešto što je bilo malo, pa poraslo, kao Butkica, bila je beba, devojčica, devojčurak, sad je devojka na plaži Eli.

Napuštaš fizičke karakteristike i vraćaš se klackalici, i detaljima koje valja loviti i trpati malo na jednu, malo na drugu stranu. Moguće-nemoguće. Ruka koja dodaje bočicu mleka za sunčanje, ruka koja je prihvata, tanki dugački prsti, nema prstena, ruka koja dodaje ljubičasti grozd, ruka koja ga prihvata, nakratko podignute naočare na teme koje otkrivaju muškarčeve oči, pružajući još detalja, možda i najvažnijih, među kojima i njegov pogled usmeren ka njenom stomaku, možda ka pupku, nemoguće je tačno utvrditi, sad se čini da je skliznuo na butine. Ostavljajući ih i odlaziš u vodu, po povratku češ proći pored njihovih ležaljki i uhvatiti još detalja izbliza. Međutim, njihove ležaljke su tada prazne, zatičeš samo dva para papuča na pesku, za priču potpuno beskorisnih. Dan opet uplovljava u sporiji, omamljujući ritam, hvata te dremež. Čuješ kako se muškarac nekome obraća na engleskom. Otvaraš oči i zatičeš kosooku ženu koja nudi uslugu masaže. Stoji pored njihovih ležaljki i razgovara s njim, udobno opruženim, s dlanovima ukrštenim iza potiljka, što mu je očigledno omiljena poza. Devojke trenutno nema na plaži. Maserka se udaljava u času kad devojka izlazi iz vode i radoznalih očiju, osmehnuta, prilazi njihovom suncobranu. – Šta je htela?, pita, sagnuvši se da uzme nešto iz torbe. I tada se dešava najvažniji trenutak u drami. Još uvek pognutih leđa, devojka je sada sasvim blizu njega, a njihove glave smestile su se zajedno u najmanji kadar od početka predstave. – Tražila dvadeset evra da me masira, ja joj rekao može, sestro, može, ali za deset evra, odgovara on kroz široki osmeh. Tada shvataš da prvi put njihova lica gledaš iz profila istovremeno i to tako blizu jedno drugom. Identičnih noseva, izduženih, grbavih, gledaju jedno u drugo i smeju se, nekako preterano, malo blentavo, nije ti jasno zašto je to toliko smešno, i u tom času kristalno je jasno da je iz muškog nosa levo nastao ženski nos desno. Na potpuno isti način zakrivljene su usne u osmeh otkrivajući ne baš pravilan niz zuba i u jednoj i u drugoj vilici. Jezivo, prolazi ti kroz glavu. Jezivo. Ponovo čuješ škripu klackalice moguće-nemoguće, ali je ubrzo izbacuješ iz svoje svesti. Više ne želiš da znaš. Jedno je sigurno, jesu otac i kćer.

U lavirintu od putanja označenih plavim trakama, na aerodromu, gde čekate svoj red za pasošku kontrolu, primećuješ kašljavog čoveka sa plaže Eli. Imao je potišten izraz lica. Pomišljaš da se stužio zbog kraja letovanja, ali Mihajlo primećuje da ga muči kičma, jer se pri svakom zastajanju u koloni koja sporo odmiče savijao preko kolena. – Bolje bi mu bilo da je više plivao nego što je onoliko pušio, pričao s kumom i pio pivo, govoriš tiho. – Dobro, pivo je u redu, kaže Mihajlo i dodaje – Što ga ne pitaš ko je Butkica? Na trenutak razmatraš ponuđenu mogućnost. Vrlo je privlačna. Ionako se svi dosađujete u lavirintu. Šta bi time dobila? Objašnjenje. Ali priča ne objašnjava. Priča prede. I teče. Pa, šta usput uhvati – uhvati. Epizoda s kumom i kašljivim čovekom završena je u bašti restorana na plaži Eli.